

УДК 378.141

Я.В. Найдиш, викладач спецдисциплін, спеціаліст вищої категорії
Відокремлений структурний підрозділ «Мелітопольський фаховий
коледж Таврійського державного агротехнологічного університету
імені Дмитра Моторного»

ЗНАКОВА ФОРМА НАВЧАЛЬНОЇ ІНФОРМАЦІЇ ЯК ЗАСІБ БІЛЬШ ГЛИБОКОГО ОВОЛОДІННЯ ЗНАННЯМИ

Анотація. У даній статті розглядається можливість підвищення ефективності навчальних занять за допомогою відтворення в знаковій формі предмета вивчення. Причому в тих його аспектах, які нас найбільше цікавлять і в дійсності важливі.

Ключові слова: знакова форма навчальної інформації, аналіз, синтез, знакова модель.

Постановка проблеми. Важливість знаків полягає в тому, що вони можуть виступати як знаряддя пізнання, як засіб добування знань [1]. У статті наведені приклади подання навчального матеріалу в знаковій формі.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Останні роки дуже багато значення приділяється створенню опорних конспектів саме для полегшення оволодіння знаннями [2-5]. Виготський Л.С. пише: «Подібно до того, як застосування того чи іншого знаряддя диктує лад трудової операції, подібно до цього характер уживаного знаку є тим основним моментом, в залежності від якого конструюється увесь інший процес» [6].

Формулювання цілей статті. Метою даної статті є звернення уваги на те, що творчий підхід при будівництві знакових моделей дозволяє не тільки швидше засвоїти інформацію, але і глибше оволодіти знаннями.

Виклад основного матеріалу досліджень. Роль застосовуваних форм представлення і перетворення навчальної інформації полягає в наступному:

- кожен елемент навчального матеріалу може бути виражений в тій чи іншій знаковій формі;
- знакове фіксування процесу рішення задачі відтворює розумові дії;
- перетворення навчальної інформації шляхом зміни моделі - це ефективний прийом, що активізує мислення учня.

В процесі побудови знакових моделей великого значення набуває взаємозв'язок аналізу та синтезу в зв'язку з принципом їх єдності.

Аналіз (з грец. Analysis - розкладання, розчленування, розбір) - метод наукового дослідження шляхом розкладання предмета на складові частини. Наприклад, в медицині результат синтезу аналізів називається «діагноз» [7].

Розглянемо приклад побудови знакової моделі елемента навчального матеріалу, вираженого в визначенні: «Інтереси - це емоційні прояви

пізнавальних потреб людини».

Почнемо з аналізу понять, з яких складається визначення. Інтерес (від лат. Inter esse - бути всередині) - багатозначне поняття.

1. Інтерес - позитивно забарвлений емоційний процес, пов'язаний з потребою (необхідністю) дізнатися щось нове про об'єкт інтересу:

- а) майновий інтерес;
- б) національні інтереси;
- в) економічний інтерес.

2. Емоційні прояви.

а) Емоція (від фр. Emotion - порушувати) - душевне переживання, хвилювання, почуття. Тобто, емоційні прояви це почуття, прямо протилежні байдужості. Це починаючи від просто цікавості до підвищеної уваги до об'єкта інтересу.

3. Пізнавальні потреби

Потреби є джерелом активності особистості, вона завжди усвідомлює потребу в чомусь. Потреби виражаються в мотивах, тобто безпосередніх спонукань до діяльності. Так потреба в їжі може привести до різних видів діяльності по її задоволенню. Це може залежати від якості продукту, його ціни, від наявності акційної знижки, від місця розташування магазину, від дисконтної картки, від якості обслуговування тощо. Це все те, про що треба дізнатися.

Таким чином, знакова модель елемента навчального матеріалу складеного з визначення поняття «інтерес» можна представити у вигляді блок-схеми, Рис. 1:

Рис. 1. Пізнавальні потреби людини

Тепер переформатуємо навчальну інформацію і запишемо її у вигляді:

«Інтереси виражають спонукальну силу значущих об'єктів діяльності». Тоді знакову модель можна представити в такому вигляді:

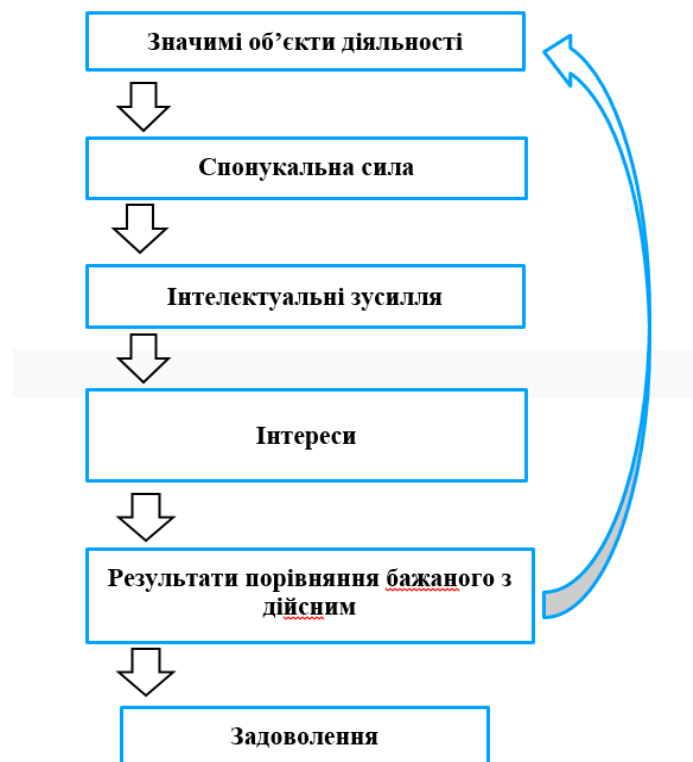

Рис. 2. Значимі об'єкти діяльності

У моделі, представленій на рис. 1, маються на увазі пізнавальні потреби, що відбиваються в мисленні людини, придбані шляхом пізнавальної діяльності. У моделі на рис. 2 основна увага приділяється реальним об'єктам об'єктивної дійсності. Зміна моделі дозволила звернути увагу на важливу сторону процесу, пов'язану з безпосереднім задоволенням інтересів індивіда.

Одна модель доповнює і уточнює іншу. Зворотній зв'язок в обох моделях показує неодноразовість процесів щодо задоволення інтересів.

Можна зробити висновок, що поняття «інтереси» мають безпосередній і опосередкований характер. Безпосередній - це інтерес до самого процесу діяльності, опосередкований - до результатів діяльності. Безпосередній - це в мисленні, опосередкований - це об'єктивна дійсність. Реальний результат задоволення інтересу виходить при збігу бажаного з дійсним.

І безпосередній і опосередкований інтереси при побудові найпростішої моделі з двома знаковими визначеннями спонукають бажання побудувати модель з трьома знаковими поняттями. Крім того, для перетворення моделі використовувати об'єктивні і суб'єктивні сторони.

Об'єкт (лат. *Objectum* - предмет) - предмет, що становить частину зовнішнього матеріального світу, предмет пізнання і діяльності людини, суб'єкта [8].

Суб'єкт (лат. *Subjectum*) - людина, що пізнає зовнішній світ і впливає на нього.

Для побудови моделі виберемо такі три важливих взаємопов'язаних поняття процесу розвитку суспільства, як навчання, виховання, освіта. Розглянемо спочатку об'єктивну модель (рис. 3)

Модель наглядно демонструє, яку роль в процесі навчання, виховання і освіти відіграють батьки, студенти та педагоги.

Рис. 3. Об'єктивна модель процесів розвитку суспільства.

Якщо ми перетворимо модель наступним чином - замість об'єктивних понять поставимо суб'єктів, учасників процесу, то між ними можна буде простежити дуже цікаві взаємодії (рис. 4).

Тут видно, що перетворення інформації шляхом зміни моделі являє собою ефективний прийом, що активізує мислення.

Рис. 4. Суб'єктивна модель учасників процесів розвитку суспільства

Висновки. Розглянуті в даній статті знакові моделі показують, наскільки простіше може бути засвоєння і запам'ятовування інформації. Перетворення знакової моделі активізує мислення. Також подача інформації в знаковій формі економить час викладача, дозволяючи студентам швидше законспектувати матеріал. Словесний опис знакових моделей (особливо тих, що зображені на рис. 3 і 4) зайняв би значно більше місця, і найголовніше, був би набагато менш наочним.

Список використаних джерел.

1. Кюрчев В.М. Організаційні форми дистанційного навчання і специфіка їх застосування в ТДАТУ. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 144–151.
2. Болтянський О.В. Проведення експертизи якості знань в системі підготовки бакалаврів у ТДАТУ. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2018. Вип. 21. С. 36–40.
3. Болтянська Н.І. Застосування інноваційних технологій при викладанні у сучасному вищому навчальному закладі, як фактору формування професійних компетентностей майбутніх фахівців Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2017. Вип. 20. С. 39–42.
4. Болтянський О.В. Напрями професійного саморозвитку викладачів аграрних закладів вищої освіти. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 174–179.
5. Болтянська Н.І. Інноваційний університет як інструмент інтеграції України в європейський освітній і науковий простір. Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: зб. наук.-метод. праць. ТДАТУ. Мелітополь, 2020. Вип. 23. С. 116–121.
6. Выготский Л.С. Развитие высших психологических функций, М., 1960, с. 160.
7. Гамезо М.В., Домашенко И.А. Атлас по психологии: Учебное пособие для студентов пед. ВУЗов. М.: Просвещение, 1986. 272 с.
8. Краткий психологический словарь / Сост. Л.А. Карпенко; Под общ. ред. А.В. Петровского, М.Г. Ярошевского. М.: Политиздат, 1985. 431 с.

Naidysh Y. A significant form of educational information as a means of deeper knowledge

Summary. This article considers the possibility of increasing the effectiveness of training sessions by reproducing in symbolic form the subject of study. And in those aspects of it that interest us the most and are really important.

Key words: sign form of educational information, analysis, synthesis, sign model.